

Konar, Julian / Midura, Franciszek

Niektóre uwagi o Konkursie na Najciekawsze Wydarzenia Muzealne Roku

Muzealnictwo 30, 62-65

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Niektóre uwagi o Konkursie na Najciekawsze Wydarzenia Muzealne Roku

Minęły drugie centralne eliminacje ogólnopolskiego Konkursu na Najciekawsze Wydarzenia Muzealne Roku. Gdyby ograniczyć się do liczby zgłoszonych wniosków, a także liczby uczestników nagrodzonych i wyróżnionych — można by zaryzykować twierdzenie, że istotnie konkurs staje się ważnym wydarzeniem, że „przyjął się” w środowisku muzealnym, a nawet, że staje się pewną już tradycją. Objął on w dwóch centralnych eliminacjach z lat 1982 i 1983 podstawowe dziedziny wiedzy reprezentowane w muzealnictwie. Wyróżniono przedstawicieli następujących działów: sztuka — 12 osób, historia — 10 osób, etnografia — 4 osoby, archeologia — 3 osoby, technika — 3 osoby, przyroda — 1 osoba, martyrologia — 1 osoba, literatura — 1 osoba, pedagogika — 3 osoby. Ogólnie natomiast nagrodzono i wyróżniono 22 wystawy, 9 imprez oświatowych, także upowszechnieniowo-pedagogicznych, 2 wydawnictwa, 2 wydarzenia z zakresu działalności naukowo-popularnej (sesje, sympozja). Na marginesie tego zestawienia warto nawiązać do jednego z problemów nazewnictwa. Dobrze się chyba stało, że zarówno regulamin, jak i wnioskodawcy posługują się na ogół terminem „wystawa”, nie zaś ekspozycja. W tym wypadku jest to szczególnie ważne, bowiem w eliminacjach rozważane są wszystkie aspekty powstawania dzieła muzealnego, które nazywamy „wystawą”, a składają się na nie wszystkie ustawowe czynności muzealne, od gromadzenia, opracowywania, konserwacji zbiorów począwszy, po nadanie mu kształtu, ekspozycji. Mówił o tym w swym referacie na kwietniowym sympozjum w Poznaniu prof. dr Zdzisław Żygulski wskazując na istotne różnice znaczeniowe tych pojęć. Tak więc w eliminacjach konkursu — w wypadku wystaw zgłoszonych przez muzea decyduje zarówno treść, założenia ideowe, wartości naukowe i poznawcze, stan zachowanej lub odrestaurowanej substancji zabytkowej, a także — lecz nie wyłącznie — rozwiązania artystyczne i ich rola w spełnieniu zamysłu autorskiego oraz przesłanek ideowych wystawy.

Mówiąc więc o zasięgu tematycznym zgła-

szanych na konkurs wniosków, ich różnorodności i stałym wzroście (na eliminacje wydarzeń z 1984 r. wpłynęło ponad 50 wniosków) spróbujemy odpowiedzieć na pytanie: czy konkurs spełnia pokładane w nim nadzieje, te które wynikają z jego założeń? Odpowiedź jest złożona. Czy konkurs o takiej nazwie istotnie prezentuje najlepsze dokonania muzealne. Czy doznane uczucia satysfakcji moralnej i finansowej pełnią funkcję motywacyjną konkursu? Mamy wszak do czynienia tu przede wszystkim ze sferą twórczości intelektualnej, artystycznej. Decyzja o zgłoszeniu wniosku na konkurs zapada zazwyczaj już po uzyskaniu finalnego dzieła, a jego twórcy najczęściej podejmując prace nie liczą na wzięcie udziału w konkursie. Uzyskana nagroda na ogół daje poczucie satysfakcji osobistej. Stanowi to chyba spełnienie istotnych zadań konkursu. Ponadto konkurs daje możliwość pełniejszej reprezentacji innych dziedzin nauki i ich roli w muzealnictwie, a także przedstawienia twórców i specjalistów współtworzących z muzeologami godne uwagi dokonania. W eliminacjach, o których mowa, nagrodzonych zostało 6 plastyków, 4 zoologów, 3 archiwistów, 2 pedagogów, 1 malarz (nie zatrudnionych etatowo w muzeach).

Jak należy sądzić, ma to duże znaczenie dla właściwego klimatu współpracy muzeów z innymi środowiskami zawodowymi, a także sprzyja zaangażowaniu specjalistów innych profesji i twórców w realizacji zadań muzealnych.

W sposób jednoznaczny udało się chyba zrealizować inny cel konkursu; upowszechnianie ciekawych osiągnięć muzealnych w dziedzinach, które reprezentują wyróżnione głównymi nagrodami „wydarzenia” muzealne. Konkurs ma przecież odegrać istotną rolę w popularyzacji i wymianie doświadczeń w różnych sferach działalności muzealnej. Tak więc, tematyce związanej z metodyką wychowania estetycznego dzieci i młodzieży poświęcona była w 1983 r. ogólnopolska konferencja zorganizowana przez Muzeum Sztuki w Łodzi przy współudziale Ministerstwa Kultury i Sztuki oraz Ministerstwa Oświaty i Wychowania, prezentująca zasady

organizacyjne i metodykę działania nagrodzonej w konkursie Pracowni Dydaktyczno-Metodycznej Wiedzy o Sztuce tegoż muzeum. Obrady i ciekawe, pouczające zajęcia praktyczne zainaugurował wykład prof. Janiny Kłoskowskiej pt. „Sztuka w kształtowaniu systemu wartości”. W konferencji uczestniczyli przedstawiciele licznych muzeów artystycznych oraz nauczyciele z różnych regionów kraju. W roku 1985 odbyło się w Poznaniu ogólnopolskie sympozjum pt. „Wystawiennictwo muzealne — geneza, teraźniejszość, przyszłość”. Organizatorem zainicjowanego przez ZMiOZ MKiS sympozjum, w którym uczestniczyło około stu dyrektorów muzeów, było Muzeum Narodowe w Poznaniu. Otrzymało ono w 1983 r. w ramach konkursu „wydarzeń” nagrodę I stopnia za przygotowanie wystawy pt. „Bośmy dziećmi jednej matki — Polski”. Obrady z udziałem wiceministra kultury i sztuki Edwarda Gołębiowskiego otworzył referat prof. dra Zdzisława Żygalskiego pt. „Założenia teoretyczne wystawiennictwa muzealnego w świetle osiągnięć współczesnej nauki”. To pierwsze w 40-leciu ogólnopolskie sympozjum o wspomnianej tematyce dało asumpt do wielu przemyśleń związanych z funkcją społeczną, kulturotwórczą i edukacyjną wystawiennictwa muzealnego i jego tendencjom rozwojowym, ujawniło też liczne problemy muzealnictwa oraz trudności, z jakimi borykają się muzea w urzeczywistnianiu swoich aspiracji wystawienniczych. Należy żałować, że sympozjum nie nawiązało bezpośrednio do walorów wystawy, której realizatorów nagrodzono. Właśnie to stanowiłoby doskonałą okazję do wymiany poglądów w oparciu o konkretne „wydarzenia” muzealne. Okazało się to jednak niemożliwe ze względu na inną wystawę w tych pomieszczeniach. Wynikają stąd oczywiste wnioski organizacyjne na przyszłość. To niewątpliwe plusy. Jakie mankamenty utrudniające prawidłową i wyważoną precyzyjnie ocenę komisji konkursowej lub też obniżające rangę konkursu są już dzisiaj dostrzegalne? Jakie rodzą się wątpliwości i dylematy? Mamy tu do czynienia zarówno z zaniedbaniami czysto technicznymi, jak również z barierami natury psychologicznej. Zaczniemy od tych pierwszych. Wnioski składane w sekretariacie komisji ocen nie są poparte wymaganymi

materiałami. Niefrasobliwość niektórych wnioskodawców skazujących się na prawdopodobną „porażkę” często wręcz zastanawia. Bardzo wartościowe i rokuszące sukces dokonania nie mogą być właściwie ocenione z braku niezbędnej dokumentacji, niezależnie od ocen wnioskodawcy mającego z natury rzeczy prawo do subiektywnego, stronniczego osądu własnego dzieła. Niestety, mimo apeli komisji i ZMiOZ, nadal napływają wnioski sporządzone niestannie, pozbawione niezbędnych elementów (niezależnie od pokaźnych tek i segregatorów z niewiele mówiącymi materiałami). Raz jeszcze w tym miejscu warto przypomnieć, że w wypadkach dokonań adresowanych do masowego odbiorcy istotna jest ocena opinii publicznej (krytyka prasowa, opinie, recenzje, audycje, wypowiedzi specjalistów). Nie zawsze tę rolę mogą spełnić wpisy do ksiąg wykładanych w muzeach. Z uwagi na ich grzecznościowy charakter — jak się wydaje — posługiwać się nimi należy nie poprzez wybór wyłącznie kilku wyjątkowych, lecz cytowanie wypowiedzi typowych dla ogólnej reakcji zwiedzających. Jest to oczywiście zadanie trudniejsze. Dla dokonań, które ze względu na charakter (nie przeznaczone do upowszechniania) przeszły nie zauważone mimo ewidentnych walorów, pożądana jest opinia kompetentnych gremiów specjalistycznych spoza muzeum. Spełnienie tych postulatów jest niezbędnym warunkiem pracy komisji ocen, tym bardziej że w wielu wypadkach nie ma ona możliwości poznania z autopsji realizacji biorącej udział w konkursie.

Kilka spraw, jak się wydaje wymaga wyjaśnienia. Mają one istotne znaczenie dla pełnego zrozumienia intencji organizatorów konkursu, a także charakteru i zasad jego funkcjonowania. Najwięcej trudności budzi problem porównania dokonań wobec zróżnicowanych możliwości poszczególnych muzeów. Niewątpliwie kryteria ocen są tu bardzo złożone. W grę wchodzi tu bowiem zasoby i możliwości organizacyjno-finansowe, które wiąże się najczęściej z podziałem na muzea „centralne”, „terenowe”, „małe”, „duże” itd. Wprowadzenie jednak odpowiedniego zróżnicowania i odrębne rozpatrywanie dokonań dla muzeów różnego typu byłoby również nieadekwatne do możliwości, choćby z uwagi na fakt, że niektóre

z muzeów korzystają z pomocy możliwych projektatorów, szczególnie w przemysłowych regionach kraju. Dotyczy to środków organizacyjno-finansowych, zbiorów, jak i wybitnej kadry naukowej, co nie stanowi wyłącznie przywileju wielkich muzeów. Dlatego komisja ocen konkursu analizuje wszystkie aspekty dokonań i jego odnośne uwarunkowania. Specjaliści zaś znający całokształt działalności wszystkich muzeów o określonym profilu oceniają rolę, walory, wyjątkowość, bądź nadrzędność użytkową wobec innych zbliżonych charakterem konkretnych dokonań.

Warto podać, że wśród nagrodzonych i wyróżnionych w eliminacjach centralnych „wydarzeń” z lat 1982 i 1983 było:

- 14 muzeów centralnych;
- 14 muzeów okręgowych;
- 6 muzeów regionalnych;
- 4 muzea autonomiczne.

Jak widać z zestawienia są to muzea o różnej randze i statusie formalno-organizacyjnym. Również sztywny podział według dyscyplin bądź rodzajów dokonań (np. wystawy, imprezy oświatowe, wydawnictwa itd.) nie stworzyłby adekwatnej płaszczyzny porównawczej.

Jeszcze jedna sprawa, która wymaga wyjaśnienia. Otóż występuje brak jednolitości kryteriów stosowanych niekiedy przez muzea w kwalifikowaniu pretendenta do nagrody i mylne pojmowanie pojęcia „realizator” dokonania. Podobnie, jak to się dzieje w wypadku przyznawania nagród realizatorom filmów, sztuk teatralnych, bądź twórcom innych dzieł sztuki, jako realizatorów należy także w naszym wypadku rozumieć pomysłodawców oraz merytorycznych, artystycznych bądź technicznych (o ile ich udział wzbogacił dokonania o istotne elementy jakościowe) wykonawców zamysłu twórczego. Dotyczy to wszelkich dokonań muzealnych, o których mówi regulamin. Zespoły pomocnicze (porządkowe, administracyjne techniczno-organizacyjne) wspomagające organizację dokonania, o ile ich czynności nie wnio-

sły bezpośrednio żadnych wartości merytorycznych, bądź artystyczno-plastycznych, czy też technicznych (o wspomnianym wyżej znaczeniu dla dokonanego dzieła), a więc rzemieślnicy, pracownicy transportu wewnętrznego, a także pomocniczy personel biurowy, nie powinni być objęci nagrodami czy wyróżnieniami w konkursie. Natomiast wydaje się bezsporne, że wszystkie osoby, które wydatnie wspomagały realizację nagrodzonego w konkursie dokonania winny według uznania dyrekcji muzeów być uwzględnione w wewnętrznym podziale nagród danego muzeum lub usatysfakcjonowane we własnym zakresie przez muzea w inny sposób.

Mając na uwadze rosnące zainteresowanie środowiska muzealnego konkursem komisja ocen rozpatrywała sposoby bardziej satysfakcjonujące nagrodzonych. Dlatego już uprzednio wprowadzono zasadę personalnego powiadamiania wszystkich osób objętych nagrodami i wyróżnieniami — w tym także zespołowymi. Zwrócono się również do dyrekcji ZMiOZ o popieranie realizacji uzasadnionych pragmatyką służbową wniosków dyrekcji muzeów (np. odznaczenia) odnoszących się do osób objętych nagrodami pierwszego stopnia, a wymagających decyzji resortowych, niezależnie od przyznanych im nagród konkursowych. Podobnie winny być traktowane — w miarę możliwości — odnośne muzea. W celu zapewnienia szerszych możliwości rekrutacji ważnych dokonań muzealnych do eliminacji centralnych konkursu rozszerzono listę instytucji uprawnionych do zgłaszania wniosków dotyczących tych dokonań, w wypadkach niezgłoszenia wniosku przez zainteresowane muzeum. Należy wyrazić nadzieję, że permanentna analiza corocznych doświadczeń sprzyjać będzie dalszemu doskonaleniu trybu i form organizacji konkursu, przyczyni się do stałego wzrostu jego walorów wychowawczych i upowszechnieniowo-metodycznych, a także do doskonalenia kryteriów wyboru, jak również oceny zgłaszanych na konkurs „wydarzeń”.

Oprac. Julian Konar, Franciszek Midura

Quelques opinions à propos du concours pour „Les plus intéressantes réalisations de l'année dans le domaine de la muséologie”

Le concours pour „les plus intéressantes réalisations de l'année dans le domaine de la muséologie” est devenu un événement important pour le milieu des muséologues polonais. Il y eut deux éliminations centrales en 1982 et en 1983, dont les principales disciplines étaient les suivantes: l'art, l'histoire,

l'ethnographie, l'archéologie, la technique, les sciences naturelles, la martyrologie, la littérature et la pédagogie. On décena des prix et des mentions honorables à 22 expositions, à 9 réalisations de caractère didactique et popularisateur, à 2 éditions et à 2 sessions scientifiques.

élaboration Julian Konar, Franciszek Midura

Od Redakcji

Na centralne eliminacje Konkursu na Najciekawsze Wydarzenia Muzealne Roku 1984 zgłoszono 50 wniosków. Reprezentowały one następujące dyscypliny: sztukę i rękodzieło artystyczne — 10, historię — 19, technikę — 2, etnografię — 7, archeologię — 5, astronomię — 1, przyrodę — 2, pedagogikę — 2, literaturę — 2.

Spośród zgłoszonych wniosków 31 dotyczyło wystaw, 4 — wydawnictw, 6 — imprez oświatowych, 1 — imprezy filmowej, 2 — konkursów, 1 — ochrony zabytków, 1 — katalogowanie zbiorów i 4 — problematyki organizacyjno-strukturalnej.

Nagrody pierwszego stopnia przyznano: 1) Muzeum Mazowieckiemu w Płocku za realizację programu powstania katalogu naukowego zbiorów; 2) Muzeum Tatrzańskiemu im. Tytusa Chałubińskiego w Zakopanem za program „Ochrony Zabytków na Podtatrzu”; 3) Muzeum Historii Miasta Łodzi — Galerii Muzyki im. Artura Rubinsteina za wystawę biograficzną „Pamięci Artura Rubinsteina 1887—1982”; 4) Muzeum Okręgowemu w Toruniu za wystawę czasową pt. „Człowieczy trud”; 5) Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie (z uwzględnieniem udziału Biblioteki Narodowej) za wystawę czasową pt. „Krzysztof Kamil Baczyński.”

Nagrody drugiego stopnia otrzymały: 1) Centralne Muzeum Morskie w Gdańsku — Oddział Muzeum Wisły w Tczewie za wystawę pt. „Dzieje żeglugi wiślanej”; 2) Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie za wystawę czasową pt. „Rzeźba Ludowa w 40-leciu PRL”; 3) Muzeum Mikołaja Kopernika we Fromborku za wystawę czasową pt. „Jan Heweliusz”; 4) Muzeum Rolnictwa im. K. Kluka w Ciechanowcu za zorganizowanie działu „Polskie tradycje zielarskie”;

5) Muzeum Budownictwa Ludowego w Sanoku za wystawę czasową pt. „Dom naszych dziadków”; 6) Muzeum Wnętrz Zabytkowych w Pszczynie za wydawnictwo pt. „Życie dworskie w Pszczynie (1765—1846)”; 7) Muzeum Historii Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie za Ogólnopolski Konkurs Historyczny o charakterze zbierackim adresowany do młodzieży pt. „Ślady niedawnej przeszłości”; 8) Muzeum Narodowe Ziemi Przemyskiej w Przemyśle za wystawę czasową pt. „Najcenniejsze nabytki Muzeum Narodowego Ziemi Przemyskiej w okresie 40-lecia PRL”; 9) Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi za wydawnictwo pt. „Zadowice — tysiąclecie cmentarzysko na bursztynowym szlaku”; 10) Muzeum Sztuki w Łodzi za wystawę czasową pt. „Karol Beyer 1813—1877, pionier fotografii polskiej”.

Nagrody trzeciego stopnia otrzymały: 1) Muzeum Afrykanistyczne w Olsztynie za wystawę stałą pt. „Kultura materialna i sztuka Tauregów”; 2) Muzeum Ziemi Kaliskiej w Kaliszu za wystawę stałą pt. „Z pradziejów Kalisza i okolic”; 3) Centralne Muzeum Martyrologii Jeńców Wojennych w Łambinowicach-Opolu za wydawnictwo pt. „Drut opasał w krąg” — antologia poezji jenieckiej z lat 1939—1945.

Nagrody specjalne przyznano: 1) Muzeum Historycznemu m.st. Warszawy za wydawnictwo pt. „Bibliografia Warszawy 1864—1954” (wydawnictwa zwarte i ciągłe); 2) Artystyce plastykowi Krzysztofowi Burnatowiczowi za projekt oprawy plastycznej wystawy o Krzysztofie Kamiliu Baczyńskim (Muzeum Literatury im. A. Mickiewicza w Warszawie) w związku z całokształtem twórczości artystycznej na rzecz wystawiennictwa muzealnego.